

Nederland industrieland?

Citation for published version (APA):

Douben, N. H. (1992). Nederland industrieland? *Maandschrift Economie*, 56(5), 351-352.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/1992

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Nederland industrieland?

Sedert een aantal jaren verschijnen in Nederland publikaties en rapporten die ons land nu eens bestempelen als distributieland, dan weer als hoogwaardige dienstverlener, en soms als land met een beperkte, maar wel noodzakelijke, industriële structuur. Veelal zijn het de (belangen)organisaties van werkgeverskant die het industriële element van de Nederlandse economie onder de publieke aandacht brengen. Maar ook laten vertegenwoordigers van de werknemers zich af en toe in positieve zin over de toekomstige ontwikkeling van de vaderlandse industrie uit.

De aanleiding van het verschijnen van zulke rapporten ligt meestal in de politieke discussies over de bevordering van de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse economie, vooral met het oog op de naderende economische eenwording van Europa. Ook echter geven concrete ontwikkelingen – en dan meestal in negatieve zin – aanleiding tot een bezinning op sectorbeleid. Voor wat de Nederlandse industrie betreft, zijn beide achtergrondfactoren in het spel. De aanstaande ene Europese binnenmarkt en de herpositionering van een aantal grote Nederlandse industriële bedrijven leiden tot uitspraken en discussies over het te voeren overheidsbeleid in deze. Juist de minder rooskleurige berichten over ontwikkelingen in enkele Nederlandse 'sleutel-industrieën' maken sommige geesten weer rijp voor een herwaardering van de industriële activiteiten in ons land. Zeker als herschikking of afstoting van activiteiten aanleiding geeft tot verlies van arbeidsplaatsen, wordt de aandacht voor de industriële ontwikkeling gewekt.

Het met tussenpozen in de belangstelling komen van de Nederlandse industrie heeft onder andere te maken met het feit dat Nederland ook in het verleden nooit een echt vooraanstaand industrieland is geweest. Duitsland, Engeland en Frankrijk – en in mindere mate ook België – hebben in Europa op industrieel terrein een geheel andere traditie en economische geschiedenis. Het karakter van de Nederlandse economische bedrijvigheid heeft er mede toe geleid dat geleidelijk aan de Nederlandse industrie min of meer uit het oog van de beleidsmakers is geraakt. Het huidige duo op het Ministerie van Economische Zaken, Andriessen-Van Rooy, heeft wel weer meer aandacht voor de industrie. Wellicht dat de professionele afkomst van de huidige Minister van Economische Zaken hier ook een verklaring voor vormt.

Een feit is evenwel, dat in het afgelopen decennium de economische betekenis van onze industriële bedrijvigheid zichtbaar is afgenomen. En dit kan een klimaat scheppen waarin bij opinie- en beleidsmakers de gedachte postvat, dat het met de Nederlandse industrie in een toekomstig Europa gedaan is. Kijken we naar twee belangrijke indicatoren voor de economische betekenis van de industrie, te weten de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid, dan worden negatieve trends zichtbaar. In het midden van de jaren zeventig was de bijdrage van de industriële sector aan het nationaal inkomen

nog 27%, maar deze daalde tot 20% in 1982. Daarna trad een licht herstel op, hetgeen neerkomt op een aandeel in de toegevoegde waarde in 1990 van ongeveer 22%. Ten aanzien van de industriële werkgelegenheid is de ontwikkeling contractief gebleven. In 1975 was de industriële werkgelegenheid in Nederland nog 27% van de totale werkgelegenheid bij bedrijven, doch in 1992 wordt dit percentage geschat op 18 à 19.

Bekijken we ook nog de samenstelling van de industriële bedrijvigheid dan kan geconstateerd worden dat het hier gaat om een sector met een klein aantal giganten en groten die om zich heen een zeer groot aantal kleine ondernemingen hebben verzameld. Het verschijnsel van uitbesteden en toeleveren in de industrie, gepaard gaande met de vorming van ketens en netwerken, komt hierdoor tot uitdrukking. Een paar cijfers ter toelichting: in 1990 leverde de top 5% van de Nederlandse industrie 75% van de export(waarde), ruim 60% van de industriële omzet en circa de helft van de industriële werkgelegenheid. Hierbij komt dat de Nederlandse industrie sterk export gericht is. Voor veel van onze industriële produkten is de thuismarkt te klein, zodat op directe wijze de internationale concurrentie moet worden opgezocht. De gerichtheid op de buitenlandse markt is natuurlijk niet voor alle segmenten even groot. Duidelijke koploper is de chemie die in 1990 ongeveer 75% van haar omzet exporteerde. De transportmiddelenproducenten lieten hier een percentage van 65 noteren, de electrotechniek voerde 60% uit en de machine-industrie zag de helft van de omzet de landsgrenzen overgaan.

Bij zo'n internationale oriëntatie zal het niet verbazen, dat samenwerkingsverbanden met buitenlandse ondernemingen worden gezocht en daarbij zullen overnames en fusies ook voorkomen. De internationale dimensies van de industriële bedrijvigheid vragen om een vergroting van het financieel-economisch draagvlak voor de steeds hoger wordende uitgaven voor R & D. En dit brengt ook met zich mee dat de vergroting van de produktieschaal in veel gevallen niet kan uitblijven om zodoende schaalvoordelen te kunnen genereren.

Het Nederlandse industriebeleid dat in het jongste decennium vooral technologiebeleid is geweest, staat nu voor een grote opgave. Het is niet voldoende dat alleen de grote industriële ondernemingen die thans in moeilijkheden verkeren met behulp van financiële ondersteuning – van welke aard dan ook – op de been blijven. Als dit gebeurt zonder dat een strategische visie op de toekomstige industrie daaraan ten grondslag ligt, is er sprake van oud en achterhaald beleid. De instelling van een industriefonds waarover thans wordt gediscussieerd, is niet meer dan één voorwaardelijke stap. Op zich vraagt de *besteding* van het fonds een aantal goed onderbouwde strategische beslissingen. Daarbij spelen nationale gevoeligheden zeker een rol. Dit openlijk onderkennen is beter dan deze zaak verder verdoezelen. Industriebeleid vraagt echter meer dan geld uitgeven aan de industriële ondernemingen. Ook de hele 'infrastructuur' – van milieuzorg tot goed opgeleide (technische) vaklieden – hoort erbij.

Het is niet te hopen dat onder de druk van de feitelijke omstandigheden snelle beslissingen worden genomen die op den duur weinig maatschappelijk-economisch rendement opleveren. Een industriefonds alleen 'garandeert' in dit opzicht te weinig.

Nederland echt industrieland?

Prof.dr. N.H. Douben